

Стрибко Т.І.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри теорії та історії держави і права

Чернівецького юридичного інституту

Національного університету «Одеська юридична академія»

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА РЕЛІГІЙНО-ПРАВОВУ СИСТЕМУ СУЧАСНОСТІ

Сучасна компаративістика або як ми звикли вживати – порівняльне правознавство, сьогодні здобуває статус «науки майбутнього», як засіб розуміння різних правових систем і різних культур у світі. Виникнення і розвиток правових систем були обумовлені багатьма чинниками, не лише правовими, але і природними, такими як географічне розміщення, клімат. Серед чинників можна виділити також економічний. Один з багатьох факторів, який вплинув на розвиток правової системи – релігійний, оскільки в силу своєї багатогранності призвів до того, що з плином часу правові системи різних регіонів стали відрізнятися одна від одної. Через самостійний розвиток правова система в кожному із регіонів набула властиві тільки їй риси. Таким чином, сучасний світ складається з великої кількості національних правових систем, кожна з яких відображає правове становище конкретної держави.

Сьогодні очевидним є той факт, що всі релігійні правові режими, як би їх не було організовано, перебувають під тиском необхідності відповідати технічному, економічному і соціальному розвитку. Це в свою чергу вимагає політичних і правових трансформацій, які, як правило, супроводжуються демократизацією.

Релігійно-правова система (сім'я) – це своєрідна правова система, яка характеризується в першу чергу фундаментальним значенням в ній релігійних, морально-етичних та правових норм які забезпечуються церквою і державою, поширюються на представників певної релігійної спільноти і ґрунтуються переважно на джерелах релігійного походження.

У різних віросповіданнях встановлюються обов'язкові для віруючих правила – релігійні норми. Ці релігійні норми тісно

пов'язані з мораллю та моральністю, що дозволяє ним бути основним регулятором внутрішньої поведінки кожної людини. Норми релігії мають здатність впливати на свідомість особи, формуючи в ній певні погляди та цінності.

На думку, О. Ф. Скакун «релігійно-традиційний тип має декілька підтипів: релігійно-общинний (мусульманська, індуська, іудейська, християнська групи), далекосхідний-традиційний (основні групи – китайська, японська), звичаєво-общинний (африканська група – країни Африки, Мадагаскара)» [1, с. 591].

Підтипи цієї правової системи складаються із сукупності моральних і правових норм, які склалися історично під впливом релігії, звичаїв, традицій. Але кожна країна відрізняється своєю системою норм, джерелами права.

Наприклад, мусульманське право діє в рамках ісламської релігії, воно має релігійно-общинний принцип застосування і діє насамперед у відносинах правовірних мусульман з Аллахом. Основними джерелами права є Коран, Суна, Іджма, Кияс, серед яких першим за значенням є Коран [1, с. 592].

А індуське право склалося під впливом ідей іудаїзму, у країнах з цим правом досі зберігається кастовий поділ суспільства. Але на відміну від ісламу не вимагає від своїх прихильників відданості одному віровченню. Проте головною відзнакою є те, що закон не визнається джерелом права [1, с. 611].

Визначимо наступні ознаки вказаних груп релігійно-правових систем традиційного типу:

1. Нерозривний зв'язок з релігією. Релігійна норма домінує в соціальному регулюванні, оскільки основним творцем усього суцього, зокрема права, визнається Бог.

2. Розуміння права як результату божественного одкровення, а не як наслідку раціональної діяльності особистості, суспільства чи держави. Вважається, що право дається раз і назавжди, тому завдання людини, зокрема, судді, державного діяча, в такій системі – лише правильно усвідомити і витлумачити божественні норми.

3. Персональний характер дії права – це означає, що засноване на релігії право поширює свою дію не на певну

територію, а на конкретну релігійну громаду, тобто індивідуально та ін.

Отож, розглянемо притаманні риси мусульманського права, воно на відміну від національних правових систем, є не самостійною системою норм, а складовою частиною ісламу.

Іслам – одна із світових релігій. Її виникнення нерозривно пов'язане з діяльністю Мухаммеда бен Абдаллаха ал-Кураїші який, за уявленнями мусульман, був обраний Богом для того, щоб востаннє закликати людей вернутися до істинної віри.

Становлення ісламу як системи догматів і релігійно-правових доктрин відбувалося в умовах кризи патріархальної організації й політеїстичних культів арабського суспільства, посилення процесів політичного об'єднання та культурної й ідеологічної інтеграції арабських племен [2, с. 283]. Суспільство пристосовується до права, а не породжує його, з метою використання нових життєвих проблем, які щоденно виникають. Це призводить до того, що багато положень не відповідає сучасним вимогам суспільного розвитку.

Індуське право – це сукупність релігійних, моральних і правових норм, яка склалася на основі релігії індуїзму і підтримана державою. Індуїзм – релігія, що сформувалася в I тис. н. е. у результаті поступового зближення ідеології брахманізму та релігії буддизму, а також подальшої асиміляції народних вірувань.

Серед різноманіття богів найбільш поширені й шановані: Брахма, Вішну і Шива. Ця релігія відрізняється від інших релігій віротерпимістю, відсутністю агресії до осіб, які дотримуються інших поглядів. Кожен індус може вірити в того чи іншого бога, в кількох богів або взагалі вірити в нього.

Визначальною рисою індуїзму є відсутність єдиної релігійної організації. Із часом із цих вірувань, що мають спільну основу, розвилися різноманітні релігійні напрямки, такі як буддизм, джайнізм, сикхізм [2, с. 284].

Індуське право в Індії відіграє незрівнянно меншу роль, ніж мусульманське право в сучасних мусульманських країнах. Воно втратило своє традиційне значення часів британської колонізації, вимушено поступившись місцем англійському

загальному праву, яке у модифікованому вигляді продовжує зберігати свої позиції.

Однією з найдавніших правових систем світу є іудейське або ще як його називають єврейське право, що являє собою релігійно-правову систему, яка регулює суспільні відносини всередині єврейської громади, що сповідує іудаїзм. Іудейське право є складовою частиною іудаїзму.

Джерелом релігії і єврейського права є Біблія. Іудейське право розглядається єврейським народом як власне національне надбання, в якому яскраво виражається його сутність, що обумовлює його мононаціональний характер і поширення його дії лише на одну націю – євреїв. Норми іудейського права переважно містять обов'язки та заборони. Поруч з іншими релігійно-правовими системами, в іудейському праві переважають норми, що забороняють і зобов'язують, над тими, що уповноважують, імперативні над диспозитивними [3, с. 54].

Отже, які б сфери життя держави і права не зачіпали процеси глобалізації, не повинно відбуватися знищення релігійно-правових систем.

Ідентичність національних правових культур зберігається, в тому числі й ідентичність права. Релігійний тип правової системи є найменш схильним до зовнішнього впливу. Для цього типу права характерна стабільність, навіть консерватизм, а подекуди й нетерпимість до інших впливів.

Список використаних джерел:

1. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Харків. Консум, 2001. 656 с.
2. Удовика Л. Г. Правова система України : глобалізаційні трансформації. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 320 с.
3. Хаустова М. Г. Теоретичні та правові основи трансформації правової системи України в умовах глобалізації. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 4. С. 53–55.